

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts - l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any

Any VII

Barcelona 1 de Març de 1913

Núm. 281

SUMARI

Per la glòria.

El nou president de la Comissió codificadora del Dret civil català, per J. O. ANGUERA DE SOJO.

Per a nois, per JOSEP LLEONART.

Londres, per G. FERRERO.

Llibertats i Patrimonis, per ESTANISLAU DURÁN REYNALS.

Orientacions, per JOAN LLIMONA.

Expandiment dels estudis comercials a Catalunya:

A les Escoles Mercantils Catalanes: un resum del Curs d'Anvers; un important Curs de Dret Mercantil: «Revista Anyal». — A la Cambra de Comerç: Noves càtedres; borses d'estudis i expansió. — La Societat de Geografia Comercial: importants publicacions. — Fora de Barcelona: La ensenyança comercial a Terrassa i Sabadell. — Una escola de Comerç per Tarragona. — Conferències dominicals d'alts estudis econòmics i polítics, per D. Guillem Graell. — La Societat de Geografia Comercial i el Curs Internacional de Barcelona, 1914, per R.

Posta de sol, poesia, per JOSEP GRANGER.

Informació

Llegir, escriure i comptar. — Una Revista de lletres i arts del llibre: *Quatre fascicles de «Bibliofília»*.

AVIS IMPORTANT

Es suplica als Srs. Suscriptors de CATALUNYA que estiguin encara en descobert amb l'Administració, que procurin posar-se al corrent en tot el que va d'aquest mes, a fi d'evitar molesties innecessaries de reclamacions, avisos de gir, etc. Com a formes molt avinents de pagament senyalem la llibrança, el giro postal, els segells.

Ademés, tingui's present, que la subscripció anyal és dues pessetes més barata que la trimestral o semestral.

Per la glòria

Calia arribar a aquest temps de burgesies republicanes, de filosofies anti-metafísiques i arts aplicades, de colors neutres en el pensament i l'acció política de bon nombre de països, perquè la paraula glòria semblés gairebé immoral. De fet, la glòria es arcaica: ella no més coronava els èxits costosos i llunyans, els èxits desmesurats; i avui les classes mitges són, adés i ara, partidaries d'un ideal fet a mida de les necessitats del moment, d'un ideal parcimoniós, versemblant, faedor per tots quatre costats i comprensible per l'últim ciutadà.

«No es un flagell espantós la guerra? «No es el geni antisocial? «No val més, o és més peremptori, donar pa als pobres que ciència als ignars? Gent de totes menes es fa aquestes preguntes: i el fet és que hem esdevingut persones tant naturals i corrents, que tenim una mena de dubte i temença de la sublimitat. En veiem totes les dificultats i els perills, —és incontestable que existeixen— i hem de dir honradament que no ens fan goig. Els conservadors representen gairebé sempre la pèrdua del ideal de pensament, els socialistes la pèrdua del ideal d'acció. Els uns tenen per programa la comoditat present, els altres la futura. Som no més els nacionalistes els que ens atrevim a parlar de la glòria, i sobretot els nacionalistes d'una nació que es constitueix, i on l'ideal, doncs, és penós i llunyà i només entrevist: el nostre ideal és incòmode d'assolir i ens fa resignar a viure incòmodament per amor d'ell.

Es clar que els enemics de la glòria no tots són egoistes: n'hi ha de humanitaris, de poetes, d'esperits delicats, als quals és innegable que colpeix dolorosament l'ésser la glòria necessitada d'una certa crueltat medial. Però fora necessari que aitals esperits verament selectes reparessin que cap cosa no és tant benfaent com la glòria. La tímidesa és causa de mil depravacions; la vida

obscura i mecànica fa perdre adhuc la sensibilitat; i una resignació a basa de inintel·ligència acabaria ofegant l'esperit, si minvés en el fogar pairal la noble set de milloria, el creixent daler de fortitut. Es trist dir-ho, els pobles d'ideals meçquins, ni còmodes són. La Suïça, que té tant bons hotels, no pot ésser un poble tant positiu com de vegades volen feros creure molts. Coneixem una ciutat espanyola, que cada any es despobla, anc que de la guerra de la Independència fins ara no ho hi hagut ni una revolta; mentres creix tant bellament aquesta Barcelona de les bombes i dels separatistes.

Que hi farem? La vida és desordenada. O cal resignar-se a no viure, o resignar-se a la manca d'un ordre ben precís. Una afirmació segura i vigilant es barreja amb negacions monstruoses. Es creen les coses més necessaries i les menys necessaries a l'hora; i les unes amb les altres s'encoratgen i fan anar el món. Es impossible graduar els fenòmens socials com en una piçarra. Es impossible, per exemple, començar amb la reconstitució interior d'una nació, i sols quan estigui ben llesta i ben polida de per tot, recorre a la expansió amb seguretat matemàtica. Cal tenir més fè. Una revolada de glòria — una revolada, quina cosa tant poc rítmica! — satisfà d'un cop tot de fretures del esperit i, si cal, de les botigues.

Hi ha un país balcànic, un de aquests països balcànics que fa dos anys ens feien riure tant a les operetes de Strauss i Lehar, que no sabia com expedir les seves conserves. Quan Austria li feia mala cara, els pots de conserva es migraven en l'abandó. Una mica d'epopeia ha reiventat l'Europa, el nacionalisme ha reivindicat els seus drets a corregir el mapa... i les fabriques de conserves ara capeixen, a Servia, un valor suprasensible.

El nou president de la Comissió codificadora del Dret civil català

Un dels millors records que del seu trànsit pel Ministeri de Gracia i Justícia deixà a Catalunya el Sr. Duràn i Bas fou sens dubte el R. D. de 24 de Abril de 1899, pel qual a totes les regions d'Espanya foren creades Comissions de Codificació del dret a quiscuna d'elles peculiar, malament nomenat Dret foral.

La de Catalunya fou al cap de pocs temps constituïda sota la presidència del 'eximi juriconsult D. Francesc Romaní i Puigdemolas, un dels pocs juristes que ens restaven contemporanis a les primeres èpoques de nostre renaixement i que no fa gaire que acabem de perdre, sense que, malauradament, la Comissió hagués pogut donar fi a les seves tasques, de les quals el mateix Sr. Romaní juntament amb el Sr. Trias i Giró ens havia donat com una mena d'avant-gust amb el conegut «*Ante-proyecto de apéndice al Código Civil para el Principado de Cataluña*» (publicat en 1903 y reproduït en major nombre d'exemplars per la «*Revista Jurídica de Cataluña*» en 1904) síntesi de les institucions jurídiques que encara tenen ufanosa vida a nostra terra, i exposició raonada i ensem reflexiva de modificacions que el transcurs del temps que no endebades passa i els canvis de costums han fet necessaries en un poble, el qual no menys de doscents anys s'ha vist mancat de facultats legislatives, no obstant la seva peculiaríssima, complexa i sempre amb propi caracter subsistent vida jurídica.

Aquest mateix fet indica ja ben clarament la necessitat que té Catalunya de veure codificat son Dret civil, patrimoni i categoria alhora, tant com la llengua, de sa nacionalitat. Quan més gran el perill sia que vinguin a escometre'l intrusions forasteres i que per ignorancia o moltes voltes per peresa deixi d'acudir-se a les fonts genuïnament catalanes o, com els drets supletoris, pel temps catalanitzades i consagrades dins la vida jurídica de nostre poble, més necessari és poder presentar en pocs articles, dins un senzill Còdic d'inexcusable observancia, tota la doctrina legal lenta i madurament elaborada durant deu segles i no pas sempre en constitucions i pragmàtiques, sinó en la lliure contractació pel mateix element popular i per la influencia notarial, i en la pràctica jurisprudencia bastida en les decisions de nostres Tribunals com en els comentaris de nostres juriconsults, decisions i obres les quals són en veritat un xic difícils, avui, de consultar.

La Comissió de formació del apèn-

dix de Dret català al Còdic Civil; al tenir de reduir a cos únic i fórmula concreta i uniforme la nostra dispersa legislació, té encomanada una tasca de conservació i renovellament alhora, de caràcter veritablement legislatiu i no cal parlar de l'influencia que el bon o mal acert amb que sigui portada a compliment ha d'exercir en nostre pervindre. D'ella dependrà per molts anys, el terme dels quals no és possible ara preveure, no menys que la vida jurídica de Catalunya.

Per això, davant la temença que per la mort del primer president quedés interrumput el treball de la Comissió, ens plau la nova que la esvaeix o sia el nomenament per presidir-la i formar part ensem de la Comissió general de Còdics del qui era ja vocal de la primera, el Degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona i membre distingidíssim de l'Institut d'Estudis Catalans D. Guillem M.ª de Brocà i Montagut.

Veritablement sols les corporacions poden dur a compliment els grans treballs d'aquesta naturalesa; enriquida amb les iniciatives dels que foren, renaix constantment llur vida en els individus nous.

Qui és el nou president? El nou president no és pas cap polític, no volem tampoc retreure com a mèrit la seva professió d'advocat i el que son despatx sia dels més concorreguts en demanda de consell pels mateixos advocats de Catalunya. El nom de D. Guillem M.ª de Brocà és inseparable de les Institucions de nostre Dret publicades primerament amb la col·laboració del malaguanyat D. Joan Amell, les quals han esdevingut clàssiques i són d'ús constant tant als estudis dels lletrats com dins les Sales dels Tribunals.

Com feia enginyosament remarcar en Joaquim Costa en la biografia que publicà de D. Manuel Martínez i Alcubilla, són ben escassos els qui poden gloriarse d'ésser més coneguts per les obres que publiquen que per ells mateixos, fins el punt de restar confosos amb aquelles i que en les converses corrents, al parlar-ne, es suprimeixi per a les primeres el títol i la materia de que tracten com per sos autors els noms propis i els tractaments. Molt pocs són en efecte els qui arriben a obtenir del públic semblant màximum de coneixença i franquesa. Dons bé, *el Brocà* i *el Vives* són tant coneguts a Catalunya i de tots els qui amb el Dret català han tingut que veure, com ho pot ésser l'Al-

cabilla a les oficines burocràtiques i ho foren en altre temps el *Fleury* a les escoles o el *Vinni* i l'*Heinecci* i després el *Maynz* i el *Serafini* a les aules de facultat.

Una aital popularitat sols poden conseguir-la els llibres que a unes grans condicions de claretat; exactitut i oportunitat reuneixin la de no poder ésser fàcilment substituïts. ¿Quin és l'advocat, principalment si és jove, que concebeix avui l'estudi del Dret civil de Catalunya sense haver llegit *el Brocà* i sense tenir-lo en son despatx per consultar-lo a tots moments? Podrà prescindir del *Corpus Juris*, regirarà poc les *Constitucions*, prescindirà dels *Pactes nupcials* d'en Fontanella i de les *Varia resolutions* d'en Cancèr i de tants altres, però no de les Institucions del nou President de la Comissió de nostre apèndix legal. El que vol fer estudis més profons, a elles acudeix en primer terme com a punt de partida i font d'orientació; el que s'accontenta amb la mera pràctica professional, d'elles treu els conceptes, les cites i els fonaments. El resum històric que les precedeix ha vestit més d'un treball agè i ha estat causa de molts que foren propis. En una paraula, la millor presentació que podem fer de D. Guillem M.ª de Brocà a nostres lectors, ni que sia ferint per doble concepte sa modestia, és dir d'ell que és l'autor *del Brocà* històric, encara que jove, que tot advocat coneix, de les Institucions la definitiva formació de les quals, ja de molts anys promesa, tothom espera.

Aquesta compenetració de l'opinió dels país amb la seva obra posa son il·lustre autor en condicions inmillorables per a contribuir profitosament a les tasques de la Comissió, a on representava oficialment les Comarques de Girona, i demostra l'acert amb que ha estat elevat a la seva Presidencia.

De bona gana voldríem dibuixar aquí la semblança de tots els individus que la componen, car tots en són per un igual mereixedors i no per treballar alguns d'ells dins la solitud de llurs estudis és menys profitosa llur tasca, però ja que l'espai ens manca, ens concretarem a parlar de son il·lustre President i de la seva influencia en nostre Dret.

Nat a mitjans del passat segle d'una nobilíssima familia de Reus pertanyent a la classe que els francesos en diuen *noblesse de robe* i que ha donat més d'un juriconsult il·lustre a nostres Tribunals i auditors aciençadíssims a l'antiga Rota Romana, la qual com tothom sab havia vingut en son temps a ésser una mena de Tribunal Suprem d'Europa, D. Guillem M.ª de Brocà feu sos primers estudis fins obtenir el grau de *bachiller en arts* a l'Institut de Palma de

Mallorca, on exercia un elevat càrrec judicial, — crec que era Magistrat d'aquella Audiència, — el seu pare D. Salvador de Brocà i de Bofarull, deixeble que havia estat, com el seu parent l'historiador D. Pròsper de Bofarull, de la antiga Universitat d'Osca, la mateixa on havia estudiat al segle XVII. En Fontanella, més catalana que aragonesa, preferida a la de Cervera pels estudiants de Lleida i del camp de Tarragona i on als últims temps de sa existència, es conservaren; millor que a Cervera mateix, les bones tradicions romanistes de En Finestres de Monsalvo.

Rebuda una instrucció verament clàssica—els joves batxillers de Palma traduïen correntment el grec—i començat a formar pel seu propi pare, vingué don Guillem de Brocà a cursar Dret a la nostra Universitat Barcelonina, llavors encara instal·lada a l'antic Convent del Munt del Carme, on es graduà d'advocat, obtenint després el títol de Doctor, pel qual motiu forma avui part del Claustre extraordinari.

Les seves primeres aficions el portaren al conreu del Dret Romà i tenim entès que arribà a compondre una memòria quan, sortit apenes de l'adolescència, tenia l'idea de concórrer a oposicions de càtedres; però ben prompte la observació del estat jurídic llavors regnant a Catalunya el portà per altres camins.

En l'època esmentada i encara que viu, per la senzilla raó d'ésser plenament viscut i defensat ademés en les càtedres pels il·lustres juriconsults que ocupaven les de Dret, el dret civil català sofria una fonda crisi la qual no per passar desapercibuda era menys fonda. Ja a la Universitat de Cervera s'estudiava el Dret espanyol amb les obres del Paborde valencià D. Joan Sala; l'any 1838, En Martí de Eyxalà, per altres conceptes tant eximi, publicava el seu «Tratado elemental del Derecho Civil Romano y Español» referintse únicament en quant a lleis Espanyoles a les castellanes de Partida, la impressió de les quals amb la traducció dels comentaris de Gregori López publicà després (1843-44) juntament amb En Santpons, En Ferrer i don Felip Vergés; als Tribunals es citaven com a Dret supletori les mateixes Partides; per altra banda, el progressiu desconeixement del llatí allunyava cada vegada més els advocats joves dels antics comentaristes catalans; l'obra del Sr. Vives i Cebrià no podia ésser font única d'estudi jassia que seguint l'ordre de les Constitucions, la traducció de les quals fou son principal objecte, no obeïa la distribució de matèries a les exigències del mètode modern; les obres dels Srs. Elias i Bacardí resultaven exclussi-

vament pràctiques; en una paraula, es corria el perill de que, mentres per una part la empena de nostre renaixement literari desvetllava els estudis històrics i començaven a posar-se en clar els principis i l'origen de nostre Dret civil, desaparegués son coneixement usual i pràctic com ha desaparegut o millor dit s'és adormit el del dret penal i el de la nostra gloriosíssima legislació mercantil, que no tingueren com aquell la fortuna de restar vigents i aplicables.

Ja en 1829, segons conta el Sr. Elias de Molins en la biografia de D. Josep Anton Elias, el Canceller de l'Universitat Cerverina D. Ramón Llätzer de Dou havia indicat la necessitat de que amb caracter oficial es composessin unes Institucions del Dret civil vigent a Catalunya (inclosos els supletoris) com a únic medi de vulgaritzar son coneixement i de fer possible la seva aplicació. Quelcom d'això feren, com ja s'ha dit, els Srs. Elias i Bacardí; també hi contribuïren els Srs. Falguera i Cardellac encara que circumscribint-se no amb prou raó, donada la llur competència, a tractats i formularis de Notaria; més obres s'escrigueren; el buit, però, no s'era omplert encara i en 1882 sobrava la raó al Sr. Duràn i Bàs quan deia (1): «Los trabajos doctrinales sobre estas instituciones (les de Dret civil Català) para popularizar su conocimiento, hacerlas amar por los que no las conocen y rectificar erróneos conceptos, no son menos indispensables como preparación de la obra de codificación de nuestro derecho civil. Más arriba lo hemos dicho: ni aún para Castilla existe un trabajo como el de Pothier; y lo que nadie puede poner en duda es que no hay nada á él semejante ni aún en las modernas obras de D. José Alonso sobre las leyes de Navarra y de D. Pedro Nolasco Vives sobre las Constituciones de Cataluña, para el respectivo derecho de los países forales. Pues bien: concretándonos otra vez por vía de ejemplo al derecho catalán, no sólo es necesario popularizar una innegable verdad histórica y legal, á saber, que con el derecho supletorio, forma un todo sistemático el derecho civil en Cataluña vigente, lo cual sólo puede conseguirse con obras doctrinales y escritas con los métodos de los modernos tratados sobre este derecho, sinó rectificar errores legales, y combatir preocupaciones muy generales».

La mateixa memòria del Sr. Duràn i Bas porta ja un principi de consagració

(1) Memoria acerca de las Instituciones de Derecho civil de Cataluña escrita con arreglo á lo dispuesto en el art. 4.º del Real Decreto de 2 de Febrero de 1880: Barcelona. Imprenta de la Casa de Caridad. 1883. I vol. Pág. LVII de la Introducción.

de les Institucions dels Srs. Brocà i Amell, calificant de felíç ensaig (1) la primera edició publicada en 1880 (2). Aquesta fou rapidament agotada i mort ja el Sr. Amell, D. Guillem de Brocà sol publicà la segona en 1886, la qual no fou ja un ensaig encara que felíç, sinó una obra completament refeta i considerablement augmentada i enriquida. (3)

Prou coneguda és la obra perquè n'haguem de parlar ara, però pot ben dir-se que mercès a ella el Dret Civil Català ha estat de bon principi conegut i ha pogut ésser més ben aplicat, constituint la font usual de son primer coneixement. La tasca empresa pels Srs. Brocà i Amell i continuada després pel primer tot sol ha estat respecte del Dret privat tant beneficiosa com ho foren la dels Srs. Coroleu i Pella pel Dret públic i per la historia la del Sr. Bofarull i altres que fóra llarg enumerar.

Ara, tots els erudits i juristes de Catalunya esperen la publicació d'un complet tractat del mateix dret, avalorat per una definitiva historia de les institucions jurídiques, dels monuments legals i de les obres dels juriconsults, fruit de l'estudi i de la constant investigació de molts anys, portada a compliment amb zel i patriotisme infadigables, la qual publicació desitgem que aviat sia un fet.

I no pas solament a la formació d'unes Institucions i a l'estudi del Dret civil s'és concretada l'activitat del nou President de la Comissió de l'Apendix al Còdic. Aquell estudi i les ocupacions del quotidià treball forense no li han privat de dedicar-se amb fruit al conreu d'altres matèries tant jurídiques com històriques.

En 1875, poc després dels seus estudis de Dret romà encara inèdits, composà un manual de formularis processals que ha tingut repetides edicions, essent encara avui de constant ús i maneig. En 1878 publicà a la *Renaixença* un estudi referent als «Bens de la dona en lo matrimoni a Catalunya, y en particular en la Comarca de Tarragona» (4) i en 1881 uns comentaris a la llei «de Enjuiciamiento civil». El seu discurs presidencial a l'Academia de Jurisprudencia i

(1) Página LVIII, nota.

(2) Imprenta Barcelonesa. 1880, I vol.

(3) Instituciones del Derecho Civil catalán vigente ó sea exposición metódica y razonada de las leyes, costumbres y jurisprudencia de los autores y de la antigua Audiencia del Principado, completada con las doctrinas del Tribunal Supremo y precedida de una introducción histórica por don Guillermo M.ª de Brocà y Montagut y D. Juan Amell y Llopis, Abogados del Ilre. Colegio de Barcelona: Segunda edición ampliada, corregida y adicionada con un repertorio alfabético. Barcelona: Imp. Barcelonesa... 1896 2 vol.

(4) D'aqueix treball deia el Sr. Balaguer y Merino a la «Revue des Langues Romanes» (Volum 13, 5 de la 2.ª serie, 1878, pág. 302) «que és un estudi jurídic molt interessant, redactat amb certa precisió de llenguatge, que demostren en son autor una exacta coneixença de la legislació catalana i de sos orígens».

Ho podràs fer jugant. Surts a passeig amb el mestre, i altres companys, o amb companys sols, i jugareu en competència. El joc consistirà en ço qui vé: Suposèm que és per la ciutat. A un senyal del capità del joc, quiscun de vosaltres, tots a la una, posa els ulls en la escena indicada, durant uns tres segons. Es, suposèm, un descarregament davant una casa de màquines. Passats els tres segons, el capità fa un segon senyal, i apartèu instantaniament els ulls de la escena, o us hi gireu de esquena per no caure en la temptació, i quiscun anota sobre el seu carnet la llista de detalls que hagi pogut copçar. L'un reparà una caixa llarga i estreta de fusta blanca, oberta, que per efecte de l'obrir-la es veïen entorn unes cintes de metall prim, trencades; la caixa contenia una llarga barra de ferro d'uns quatre dits de gruix, amb uns cargols, no sap si als extrems o a on; el metall tenia, per sobre, una capa humida, verdosa, com si fos oli; sobre una de les parets exteriors de la llarga caixa unes lletres negres que deien... Ara no sab el què. En canvi, un altre company, a més de veure-hi ço que hi veia el primer, ha copçat la inscripció: era tal o qual nòm de població, i unes inicials i numeració determinats. Tu, Delfi, qui vares oblidar la teulada en aquell dibuix, te avergonyiràs que no més amb una ullada quedin gravades tantes coses, que tu no has arribat a registrar. Calma, Delfi, la vergonya també és un progrés, també espavila els ulls, i potser amb unes quantes fiblades d'ella, ajudant-te de la voluntat, arribaràs a tenir mes bon ull que el primer dels teus companys.

Sobre meu mateix et responc de la utilitat d'aquest exercici. Ara, ja gran, se m'ocorregué per a guarir-med'aquella visió bornia que deia al començar, i al cap d'un mes de provar-lo, m'admirava jo mateix de la llista de detalls que era capaç d'agafar amb una sola ullada, quan volia. Figura't si hagués començat de minyonesa, com tu.

Ara, el mestre, o el capità dels companys reunits en competència per a provar la potencia de la vostra ullada, haurà fet el senyal a propòsit d'un carreter qui passa al peu del carro. Tots els nois a la una haveu posat en l'escena, amb voluntat, la serena ullada, i, al segon senyal la'n haveu tret (tres segons). I ara escriviu quiscun els detalls vistos. L'un haurà agafat la vestimenta del carreter: ermilla fosca i molt groixuda, que pel baix de darrera en surtia com una via de folre vermell, també groixut, semblant a la roba dels pantalons de soldat; els del carreter eren de pana de oli fosc, amb mostra de bordó vertical; el calçat no precisaria bé si espardenya

o sabata de roba, calçat flonjo, Altrament, el cavall d'un blanc brut, clapejat de gris. El carro tenia arran de la roda una franja de color groc d'uns tres pams.

Com l'anterior, quiscun llegeix ço que ha ullat. El professor, o el capità els fa observar que havent vist bastant tots ells, és curiós que cap no hagi ullat quina cara feia el carreter. Però, tu, Delfi, et desesperaràs perquè encara has vist menys. Els teus ulls no atinaren per on començar, i en comptes de caçar-la amb serena voluntat, la visió t'ha devorat a tu. Un carro amb un home cama-llarc al peu, es tot el teu registre. ¡Pobre Delfinet, vès si en porta de mala ventura l'haver oblidat la teulada en aquell dibuix! Veritat que si no més amb una ullada de tres segons arribessis a assolir ço que assoleixen els teus companys, et semblaria que el món és teu? I no aniries del tot errat; al menys ne hauries molt més goig. El tindràs. Aqueixa recança amarganta que sents es com una Emulsió Scott del caràcter.

Fa fer la ganyota, però enriqueix la naturalesa.

De no saber veure el teulat podrien pervenir-te'n moltes miseries més endavant.

Sobre meu mateix puc donar-te'n fè. Juga, juga amb els companys al joc de la bona ullada, util al enginyer com al pintor, al pensador com al viatjant de comerç.

¿No has sentit a dir d'homes,—n'hi ha en totes les professions,—qui tenen món, o son homes llestos o tenen dò de gents? mira-te'ls aquets homes: habils en el seu afer, contents de viure, perquè tenen sempre els ulls alerta a tot noble disfrutar; arreu es troben a casa seva, i amb la llur fesomia acullidora, i la seguretat de les seves maneres, per via del tracte encomanen als demés el propi content de viure. Tu ho seràs, Delfi. Prepara-t'hi amb el joc de la bona ullada. ¡Oidà, amb els ulls que tens, inmensos com una marina, n'hi ha prou amb que vulguis!

JOSEP LLEONART

LONDRES

L'esperit humà pot vivificar-ho tot. Una ciutat pot ésser un document psicològic; i un estat d'ànima pot pendre als palaus i a les vies una expressió concreta que, àdhuc essent fixa i immutable, no és menys viva i eloqüent pels ulls qui saben veure i les intel·ligències qui saben capir. Hi ha, és ver, ciutats sense expressió; ciutats qui, com Berlín, més que un organisme amb caràcters i aspectes especials, regulars o extravagants, artístics o monstruosos, són una informe aglomeració de cases construïdes l'una vora l'altra; però, hi ha també ciutats que podrien nomenarse *expressives*, que tenen un cos i un ànima, que responen a certs caràcters generals i poden considerar-se, a més, com a veres expressions d'una civilització; veres creacions intel·lectuals i del esperit col·lectiu d'un poble, no obra manual dels pareidaires i mestres de cases: Per exemple, París i Londres.

I.—Una paradoxa de pedra

El caràcter més material de Londres, que fereix de primer entuvi l'estranger, és la seva immensitat. La grandesa de Londres és monstruosa com la d'una montanya. Londres és gran com una província, i comprèn en la desmesurada extensió on es dreça i dintre la qual viuen cinc milions de vivents, tres o quatre ciutats col·lossals, deu o quinze

pobles importants, prodigioses extensions de pasturatges, boscuries gegantines, parcs grans com a contrades, i tot plegat l'enorme animal vivent qui es nomena Londres. La ciutat és tan gran, que molts vells londinesos no han tingut encara ocasió de veure-la del tot; i podeu trobar a Londres homes qui han vist l'Himalaia, però no la coma d'Haverstock, damunt la qual sorgeix graciosament un barri del Nord. A Londres, una visita significa sovint un viatge, durant el qual caldrà canviar tres o quatre vegades el sistema de locomoció, recorrent en una hora tota l'evolució dels medis de transport, des de l'anar a peu a l'òmnibus, al tramvia, al carril de vapor i totseguit al tren elèctric. Jo, per exemple, per anar d'un barri del nord on m'estava, a dinar amb un amic qui vivia al *Cristal Palace*, havia de caminar déu minuts per trobar un òmnibus, corre, des de l'òmnibus, tota una hora, fins la estació de *Victoria*; viatjar tres quarts en carril i caminar altres deu minuts. Total: dugues hores cinc minuts per l'anada i altre tant pel retorn.

Aquesta massa considerable no era susceptible de pendre sota la mà del home formes simètriques, com cap potencia humana no podria donar quadratura geomètrica al Mont Blanc. Les vies, desproporcionades de llargada i amplaria, ara infinites, ara brevíssimes,

ara estretes com a carrerons, ara vastes com a places, corren com les hi plau, rectilínies, corves, en zig-zag; es dobleguen en gep grotesc; tresquen alliberades en elegants sinuositats, es trenquen en angles aguts, s'inflen o s'oprimeixen, obeïnt fantasies incomprendibles. Cap pensament superior, cap plà racional i preestudiat no regulà la construcció dels carrers; per això apar que tot Londres sia un singular triomf de la irracionalitat; i gairebé una gegantina paradoxa de pedra, un repte i un insult al seny natural. Aixís, a mesura que els carrers s'acosten al centre dels centres, al cor dels cors de Londres, a la Banca d'Anglaterra, on durant deu hores del dia la vida tumultúa en una congestió furiosa, es fan més estrets, mentres a la llunyana periferia, als pobles mig deserts i sense renou de quefers, la vida glateix amb ritme regular i tranquil, expandint-se com la sang per les arteries relaxades, entre amples i serens passeigs d'arbres. *Lombard Street*, per on cada dia passen seguit, seguit centenars de milers d'homes i carros, és gran com un carrer de Milà; el carrer d'*Earling Common* o d'*Acton* destinats al trànsit tranquil d'alguns milers d'homes qui van o venen a llur treball, són les més espaioses i les més còmodes que puguin trobar-se a cap ciutat. La vida de Londres rebull a les vies estretes com un frenètic torrent alpí qui desborda; i mor dolçament, silenciosament a la periferia, a les grans vies plantades d'arbres, com als mesos d'istiu un torrent subtil de la plana, reduït a un fil d'aigua s'evapora en un amplísim llit d'estèril sorra abrusada.

II.—L'Anarquia estètica

La construcció dels edificis és així mateix una veritable, una positiva anarquia estètica. El foll albir dels homes ha espargit arreu els contrastos més violents, com les més inesperades armo-

nies de línea, de color i de forma, sobretot a la *City*, que com veurem és el Londres vell i el centre dels afers. A les vies principals, a *Oxford Street*, a *Holborn Viaduct*, a *Cheapside*, a *Fleet Street*, que són els grans camins reials dels negocis i del treball, els contrastos més extravagants sorgeixen a cada cantó del vianant que els segueix. Un palau gegant, vastíssim, de cinc o sis pisos, construït amb els materials més maciços, té al costat una barraca de fustes corcades, de coberta punxaguda, de finestres microscòpiques, vella desferra d'aquelles construccions mig-evals de fusta que ja no es veuen més que dissenyades als atlas de l'història de l'habitació humana. Les cases gegants són a tocar amb les nanes; els Sanxos Pances grossos i totxos són devora els Dons Quixots delicats i subtils; els grans senyors moderns, poderosos i fastuosos s'apleguen amb els captaires meçquins de l'etat mitjana estroPELLATS I CADUCS. Tots els estils es meçcLEN ABIGARRADAMENT: l'agudíssim estil gòtic amb les línies geomètriques de l'arquitectura grega; la força pura i senzilla del estil toscà amb la riquesa violent del barroquisme siscentista; i al mig, com a temptatives d'eixir d'aquest salvatge desordre, arquitectures compostes de dissortades conciliacions de tots els més diversos estils, o edificis, ja sense cap estil d'arquitectura, qui posats entre la folla confusió semblen afirmar amb arrogància que no més volen esser cases aposta per racer d'homes, rallant les pretensions estètiques de llurs companyes. Ni tan sols a la disposició rectilínia de les cases hi ha ordre; cadescuna ha prés lloc i posició a son albir, o avençant de la ratlla de les altres sobre l'acera, o retirant-se més endins entre la massa compacta de les construccions. Apar que tota aquella multitud d'edificis sia una gentada de superbs egoistes caparruts, on cadascú pensa amb ell sol,

RON BACARDI

on cadascú serva obstinadament el seu lloc amb un magnífic tant se m'endonada vers el veí; tots tant obstinats en llur altivesa que no consentiran mai a mudar la situació o el gest per formar un bell conjunt ordenat i eurítmic. Apar que tota l'immensa ciutat dels afers sia una simfonia pertorbada i caòtica, on mil veus i mil instruments de cantors i músics esbogerrats i frenètics canten i sonen a un foll albir, cadescú pel seu compte, tots rebels a totes les lleis de l'armònia, per donar plegats el més espaventable *charivari* arquitectònic, la més infernal tempesta de formes, d'estils, de línies que pugui atacar els ulls i els esperits humans sobre la terra.

Una borrasca que, quan us arriba sobtadament a l'ànima, si a certs moments repel·leix i a altres afadiga, acaba noresmenys per atreure singularment com atreu tota grandiositat sense llei, com plauen els folls udols de la mar, o del vent per les boscuries, els quals, però, no són modulats segons els acords de la escala musical; com plauen les formes extravagants de la muntanya, les quals, però, no són contrapesades segons el gust d'un arquitecte grec o toscà. Aquella tempesta arquitectònica exerceix una fascinació nova i extranya, obra com un excitant del pensament que al ensems reforça i afadiga, estimula i postra. Certament, quan un home torna a casa seva el capvespre, laç del treball de tot un jorn, sent la nostalgia de les grans línies tranquil·les de les nostres arquitectures armonioses, però en els moments d'excitació i de força, quan l'esperit s'hi arremolina per dins, aquell caos desatinat, i gairebé admirable, esdevé com la material expressió d'una exuberància de vida.

G. FERRERO.

(Seguirá)

Trad. J. C.

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Institut d'Estudis catalans

NORMES ORTOGRÀFIQUES

Segona edició d'altres 10.000 exemplars * Número solt 10 centims

Grans rebaixes a centres polítics, escoles i altres entitats que treballen per a la difusió de la cultura catalana.

HIMNES HOMÈRICS: traducció de Joan Maragall. 2.ª Edició. Preu: **dues pessetes**. Cap alabança millor que fer avinent al públic que la 1.ª edició de la gran obra póstuma del mestre s'és acabada amb deu dies justos.

EVANGELIARI compost per Mossèn Clascar. Un vol. en 8.ª de VIII—300 planes. Es una obra magistral i clàssica que com cap altra fa glòria a l'autor. Rústega Ptes. 4, en tela inglesa Ptes. 5.

Llibertats i Patrimonis

Així titula Mr. Georges Plastara un interessant estudi publicat en la «Revue Trimestrielle de Droit Civil», en el qual bateguen totes les noves inquietuts, totes les tendències que s'agiten en el camp del dret, maldant per pendre una orientació neta.

Aquestes sordes fermentacions han arribat a commoure la estàtica permanència del Dret Privat, car en la llur acció corrosiva han arribat a encetar el que és el nervi i raó d'ésser del Dret Civil: el patrimoni.

Comença Plastara afirmant la existència d'un *patrimoni moral de la vida pública*. Aquest està constituït per tots els drets de l'individu enfront de l'Estat, drets traduïts gairebé tots en llibertats: individuals, d'impresament, de reunió, religiosa, etc. Observem de passada com avui la llibertat és patrimoni; la qual cosa sembla paradoxal si es té en compte aquell criteri que ha informat tantes legislacions civils, en les quals patrimoni significava tot el contrari de llibertat. Encara en són rastre, coses com les substitucions fideicomisaries.

Diu més endavant Plastara: «Si avui la igualtat política i jurídica tendeix a establir-se entre els ciutadans, subsisteix encara la desigualtat econòmica, la qual cosa fa que la societat moderna, de aristòcrata, hagi esdevingut plutòcrata.

»La qüestió social que es presenta avui és un problema econòmic. En gairebé tots els països hi ha partits obrers socialistes qui, si no han arribat a la revolució social que suprimeixi el regim capitalista, han contribuït a transformar una mica la vida econòmica. Sota llur influència, s'ha efectuat una veritable evolució, marcada pel desenrotllament d'associacions de tota mena: sindicats, cooperatives, i per la implantació d'un dret industrial.

»D'aquestes noves institucions amb fi econòmica i social, com de la legislació obrera, en resulten una sèrie de drets i obligacions que, per tant és impossible preuar-los en diner: constitueixen una mena de patrimoni que se'n pot dir *patrimoni moral de la vida social*.»

Patrimoni de la vida política i patrimoni de la vida social. Heusaquí dugues concepcions que cal aplegar curosament pel fi del nostre treball. Ço que no hem de recullir de cap manera és el qualificatiu de *moral*. Què? Per ventura la llibertat d'impresament o del dret de indemnització per accidents del treball són coses menys jurídiques que una dot o un *us-de-fructu*? Per nosaltres tot

patrimoni és pel sol fet d'ésser-ho; essencial i únicament jurídic. Calificar un patrimoni de moral és una redundància, és com calificar un animal de viu. Fins el que s'ha anomenat patrimoni de l'honor, que sembla el més acostat a una consideració ètica, és abans que tot una categoria jurídica i encara podríem dir econòmica. Car l'altre, contra l'honra d'una dona, pot originar una dot *mulieris corruptae*, o una indemnització de danys i perjudicis. Una Sentència recent del Suprem ens ha donat un exemple.

Tot el cos del treball de Plastara està destinat a l'escatiment del que serà el concepte del patrimoni. Dugues concepcions s'hi barallen: la clàssica subjectiva, que considera el patrimoni com únic i soldat a la persona; i la de Plastara més objectiva, més realista: patrimoni considerat com una universalitat jurídica, com a conjunt de drets i obligacions que tenen la mateixa fi, el mateix subjecte de dret, patrimoni que no és un com la persona i que és independent de la persona.

La primera és una teoria construïda exclusivament per garantir el dret del acreedor. Diu Mr. Demague criticant ambdues teories: «En ella (la clàssica) l'acreedor apareix poderós, car si la llei admet que un sigui acreedor, és perquè se li pagui. L'altre és la dels que semien un món més suau... Amb ella tothom pot establir fàcilment una part inalienable del seu patrimoni, dividir aquest en dos (regim de la dot, regim dels béns de l'hereu beneficiari, béns de família inalienables)... És una concepció de seguretat estàtica. Cadascú conserva tranquil·lament el que té.»

Però, els conceptes que es discuteixen aquí, es refereixen al patrimoni econòmic o cremàtic, el que els doctrinaris o tècnics del Dret defineixen com la totalitat dels béns, és a dir, dels drets pecuniaris d'una persona, el patrimoni burgès, vulgar.

Per mi el patrimoni ha de ser quelcom més ample. L'han de determinar dugues notes capitals: un aspecte passiu, patrimoni com a garantia; un aspecte actiu, patrimoni com a instrument de lluita social.

Els qui defineixen el patrimoni com «el poder de garantia que ofereix una persona als seus acreedors presents i futurs», com «la mida de seguretat que té en les seves relacions jurídiques amb els altres» es fixen purament en el primer aspecte. Però, a més, el patrimoni

és el mitjà de lluita. A mida que aquest aspecte augmenta i minva l'altre; és més fort el titular del patrimoni. Així, la declaració del salari inembargable ha multiplicat el patrimoni de l'obrer.

Diu Plastara a l'acabament: «El patrimoni és sens dubte una força social, però no és la única. En les relacions socials els homes sense patrimoni troben el mitjà de lluitar i resistir contra'ls qui en tenen.»

«Es sab que els sindicats, de la mena que siguin, són mitjans de lluita contra les tendències de denominació o acaparament dels capitalistes. Els sindicats obrers valent-se de les vagues, conseqüeixen imposar-se als patrons en la determinació de les condicions del treball. S'ha arribat a dir que entre la situació del patró qui es veu abandonat dels seus obrers y sofreix així pèrdues immenses, i la situació dels obrers qui mercès al Sindicat poden resistir als patrons, entre les dugues situacions, la dels titulars d'un patrimoni i la de la gent qui no té patrimoni, la menys favorable és la dels patrons qui estan exposats a la fallida, sobre tot, quan els obrers troben el mitjà de fer durar el conflicte, i d'esperar que es resolgui en el llur favor.»

«Les consideracions que precedeixen os convencen, que el patrimoni no és una força invencible.»

Cal a nostre criteri rectificar molts conceptes.

El patrimoni és la única força social que existeix. N'hi ha una altre, la coacció, però en té el monopoli l'Estat. Fora d'això tothom qui lluita i s'afanya per algun fi, lluita i s'afanya amb el seu patrimoni. Patrimoni prè en aquell sentit tant ample de tot el que és o pugui servir de garantia, o d'arma en la lluita per la vida. Recordem aquells conceptes de patrimoni de la vida social. I amb aquest sentit amplíssim, no n'hi han d'homes sense patrimoni. És absurd de concebir-los. Hi han pobres i rics, gent qui té un patrimoni econòmic i gent qui no el té. Però sense patrimoni no hi ha ningú. Tothom per miser i desamparat que sigui; és ciutadà d'un Estat; tothom per selvatge i independent que sigui, ofereix una garantia en les seves relacions jurídiques, car si pels rics hi ha un Dret Civil, pels pobres funciona un Dret Penal; i un crèdit, si no amb diners, es cobra amb mesos de presó. És impossible de concebir un home qui no ofereixi garantia, si per atzar visqués, sempre quedaria el recurs de matar-lo.

La qüestió social moderna, com totes les qüestions socials, no és altra cosa que una lluita de patrimonis. No és com diu Plastara, la batalla entre els qui tenen i els qui no tenen patrimoni, sinó la

Orientacions

lluita de dos patrimonis diferents. El patrimoni individual, omnipotent i intangible fins avui, es troba enfront d'una altra forma; que potser serà la de demà, el patrimoni social, per no dir-ne socialista. El patrimoni individual plasmat pel Dret Romà que va evolucionar des del patrimoni col·lectiu al familiar, i del familiar a l'individual mitjançant la teoria dels peculis, ha arribat fins a nosaltres com l'altíssima expressió d'una cosa definitivament assentada. Ha tingut el prestigi d'un dogma. Per això Plàstara al dir patrimoni especifica tacitament, individual, i encara més, de Dret Civil. Però per nosaltres enfront del patrimoni de Dret Privat, hi veiem el patrimoni de la vida pública; i enfront del patrimoni individual hi veiem el patrimoni social. Aquest és el que lluita a mort contra la forma antiga, tota poderosa fins avui, del patrimoni individual de Dret Privat, el capitalisme.

Suposar que en el cas concret de la lluita entre patrons i obrers, aquests són més forts, perquè no tenen res per perdre, és gairebé una imbecilitat. Es com dir que en la baralla d'un home inerme i un altre fornit de tota mena de mortífers enginys, està en millors condicions aquell, perquè no corre el perill que en la brega se li estropellin els armaments.

Quan l'obrer no tenia patrimoni sucumbia a la poixança del patró. Però vingué la igualtat política i jurídica amb la concessió del dret de sufragi; vingué la consciència de la seva força experimentada en les vagues; vingué el desig d'aplegar-se, fer la constitució de sindicats i cooperatives; vingué finalment una legislació de privilegi, i aleshores aquell patrimoni que l'obrer tenia gairebé a precari, augmentat considerablement, garantitzat, multiplicat per l'associació es convertí en aquesta nova forma de patrimoni que lluita amb aventatge sobre l'antiga, i que talvegada canviarà radicalment la manera d'ésser del món jurídic.

ESTANISLAU DURAN REYNALS

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts,

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili. Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Quatre mots d'introducció per fonamentar i raonar aquest senzill treball. No tinc altre desig en el que diré sino exposar el més clar que sàpiga els fruits de ma experiència. Un seguit de novetats han passat per mos ulls, algunes les he viscudes; totes, o quasi totes, han fracassat en son intent d'exclusivisme, deixant noresmenys llevat aprofitable aquelles filles del noble afany d'encertar dreces per assolir la Bellesa i manifestar-la als endormiscats. El llur fracàs és fill del desequilibri, puix la emoció estètica és suavíssima i no pertorbadora, i aquest desequilibri prové d'ausència del fonamental, que aguanta i perpetua tota obra d'art com també prové d'haver deixat la Font més gerda abeurant sovint la nostra fantasia en aigües corrompudes... Comencem.

INTRODUCCIÓ

Déu té en sí un goig infinit, ço que vol dir usant d'aquelles senzilles paraules del Catecisme «que no pot gaudir mes del que gaudeix» i el seu goig és etern: i aquesta prerrogativa de la Divinitat és la conclusió la conseqüència necessària de totes ses altres prerrogatives, puix Déu gaudeix per ço com és la infinita Sabiduria, gaudeix per ço com és la Bondat, gaudeix per ço com té l'infinit Poder i perquè té la Eterna existència.

Va gaudir en la Creació puix ens diuen els llibres sagrats que a cada nova meravella que eixia de son si trobava «que era bona».

Va gaudir criant a l'home a sa imatge i semblança i per aquesta semblança, en virtut d'ella, el feu apte perquè gaudís amb Ell del seu propi Goig. El crià perquè el conegués i l'amés, i com amor és gaudir, podem dir que del coneixement a l'amor i de l'amor al goig puja l'home de graó en graó fins a la possessió del consol i del perquè de sa existència intrínseca: la gloria que exhala la Creació obra del poder Diví és tota per Déu i del goig inherenta a questa gloria; l'Amor etern n'ha fet participant l'home amb participació eterna: el sentiment del goig és doncs natural a l'home, és essencial, és la finalitat de son ser i ofrena preuada del mateix Criador.

Déu, a tot lo criat li ha posat una llei, del compliment d'aquesta llei en ve l'ordre que tots admirem en l'Univers; l'home, criatura com les restants però més perfecte, també té d'estar subjecte a lleis. Com a ser orgànic i viu, està

subjecte a les lleis propies dels sers orgànics i vius; mes com va rebre l'aleuada Divina que el feu en son esperit semblant a son Criador dotant-lo de facultats d'intel·ligència i llibertat que li permeten governar-se personalment i merèixer i desmerèixer la llei a la qual ve obligat com a Criatura que és en tots els ordres, fins en l'ordre d'ésser lliure i intel·ligent, ha d'ésser adequada a aquesta dignitat, ha d'ésser subjecte de raó i voluntat, ha d'ésser d'imposició lliure, no necessària, fatalista com les altres lleis corresponents a criatures d'ordre inferior. Però el Criador qui vol conduir a l'etern gaudi l'objecte de son amor tot i respectant aquesta sa nobilíssima constitució autonòmica, ha vingut a la seva ajuda i no n'ha tingut prou amb estampar en son esperit el coneixement general del Bé i del Mal, sino que li ha donat per norma i guia segura un còdic, unes lleis precises per mentres viu en son estat transitori de mereixement.

De manera doncs que l'home està subjecte a les lleis comuns a tots els sers orgànics i voluntàriament a les lleis d'ordre moral per assolir son fi etern.

Mes com ja té l'home en el temps ço que ha d'ésser eternitat, per aquest motiu té en actuació constant el daler del gaudi.

La transgressió d'una llei en l'ordre Criat condueix a la pertorbació, el transgredir doncs la llei de ço que *devem gaudir* porta o condueix també al desordre i per conseqüència al sofriment, tant superior al sofriment purament orgànic en quan és superior l'esperit conscient a la matèria viva però inconscient.

L'home doncs actuant dins d'aquesta necessitat essencial gaudeix en l'ordre intel·lectual cercant veritats, descobrint lleis amagades de ço que el volta i aplicant aquestes descobertes a son ús, comodat i plaer personal i aixó és bo: i gaudeix també en la contemplació de les belleses criades i aquesta contemplació l'omple de suavíssim goig; mes no en té prou d'aquest descobriment, en vol fer gaudir els demés hòmens, sent frisança de pregonar-ho: per aixó canta, escriu, esculpeix, pinta... i així, alhora, les veritats i les belleses van eixint de les mans dels hòmens privilegiats, per consol de tots, formant tot junt el progrés harmònic de l'Humanitat.

L'home, com s'ha dit, és la síntesi de la Creació: ell està subjecte a les lleis físiques, químiques i orgàniques dels demés sers, ell està subjecte a lleis del món

espiritual que en part desconeixem, i té un còdic d'ordre moral donat per son Criador, personalment, el qual còdic és lliure de complir-lo mentres viu aquesta vida transitoria.

L'home té ademés la facultat de produir, de Crear; Déu li ha donada i li manté; és un benefici immens que el re-vesteix d'una altíssima dignitat; mes com si obeís a lleis d'origen, tot ço que de ses mans té com una mena de vida, consta de materia i esperit, execució i sentiment, per ço que a producció artística es refereix i l'harmonia i equilibri d'aquest conjunt fa la seva obra completa, com l'esperit i la materia, el cos i l'ànima fan la persona humana. L'execució, fixant-nos ja en el sol propi de l'Art, té lleis precises, i el Sentiment deu tenir un còdic; una figura té de ser proporcionada, encaixada etc, el sentiment, la intenció, la actuació pot ser moral ó immoral, no per això deixarà d'ésser una obra plàstica: si és immoral portarà desordre i sofriment á la humanitat, si és moral, serà humana, entrarà en l'actuació de ço que *deven gaudir*.

Si en l'ordre de la Creació totes les coses han sigut criades a utilitat dels hòmens, quan més ha d'ésser per utilitat dels hòmens tot ço que els propis hòmens produeixen—tota obra d'art, doncs, deu fer-se pensant en els hòmens.—Qui té, ha de donar.—Qui té riqueses, n'ha de fer participants a sos germans necessitats.—Qui té béns d'intel·ligència siga en ciències siga en arts, n'ha de fer gaudir els demés hòmens: Un inventor que un cop fet l'invent, després d'haver-ne fruit el seu profit ó utilitat l'inutilitzés fóra un criminal. Un artista qui no esmersi el seu geni en fer gaudir els demés hòmens de la bellesa que ell ha extractat de la naturalesa és un inhumà, un egoista. Qui té ha de donar; mes per donar s'ha de donar bé—un ric qui aixugui una miseria amb mal fi comet una vilesa—un artista qui amb el seu art emmetzini el pròxim és un malvat.

Tenint doncs els hòmens necessitat de gaudir i essent les manifestacions artístiques una de les fonts mes abundoses de l'humana fruició, ja que persegueixen la manifestació de la Bellesa produint el goig estètic goig suavíssim i equilibrat que no pertorba, produint sofriment, cap de les nostras facultats de pensar ni sentir, ens ha semblat tasca

profitosa el fer una petita i senzilla exposició de les lleis que deuen informar tota obra d'art, lleis, unes, precises per sa execució, altres necessaries per sa bondat, i aixís harmònicament fer gaudir sense sofrir, ennoblint l'humanitat, ajudant-la en son treball d'ascensió penosa,

ofegant ço que és baix, enfortint ço que és bo i enlleminint als homes, amb les manifestacions de la bellesa per cercar i fruir la font fresca i viva de la bellesa eterna.

JOAN LLIMONA

(Seguirà.)

Espandiment dels estudis comercials a Catalunya

A les Escoles Mercantils Catalanes: un resum del Curs d'Anvers; un important Curs de Dret Mercantil; «Revista Anyal». — A la Cambra de Comerç: Noves càtedres; borses d'estudis i expansió.— La Societat de Geografia Comercial: importants publicacions.— Fòra de Barcelona: la ensenyança comercial a Terrassa i Sabadell.— Una escola de Comerç per Tarragona.— Conferències dominicals d'alts estudis econòmics i polítics, per D. Guillem Graell.— La Societat de Geografia Comercial i el Curs Internacional de Barcelona, 1914.

En lo que va d'any, la marxa—creixent ja fa algun temps—de l'ensenyança comercial a nostra terra, acusa un notable increment. La formació científica de les gents de comerç va essent cada dia més compresa aquí, i les ciències comercials adquirint prestigi davant de nostres homes de negoci i de nostre jovent. La mateixa invasió del capital i de les iniciatives estrangeres és un bon exemple de la seguretat amb que l'esperit d'empresa apoiat en un coneixement seriós dels ressorts econòmics, s'apodera inevitablement d'aquests i d'un país. Els salts d'aigua del Pirineu, les conques transformables en estanys, l'aigua convertida en electricitat i la electricitat en abaratiment de la força motriu, el coneixement i estudi de tot això ha sigut despreciat o ignorat de nostres industrials i financers, fins que venen els canadencs, els francesos, qui s'ho prenen en serio i aprofiten. Tot reclama la existencia de joves preparats, i mai com ara se n'havia sentit la necessitat.

Reorganitzades les Cambres de Comerç i la Industrial van a portar-se a terme projectes considerables d'institucions auxiliars del Comerç i de l'Indústria, i nous horitzons s'obren als minyons que es llencin de cap als estudis econòmics; i aquesta necessitat de personal ben format és més viva encara si es miren als nombrosos tècnics, directors i enginyers vinguts del estranger tant per incapacitat o millor per manca d'experiencia dels d'aquí en construir obres hidroelèctriques de gran volada, com per acompanyar la introducció de maquinaria i material, perquè al fi i al cap poc representaria la invasió de capitals si no obrís pas a la invasió de productes, que és lo realment oneros pel país invadit.

Afortunadament, dic, la nostra gent comença a reaccionar i a apreciar el valor de la cultura econòmica i comercial. Per això

és que els ressorts d'ensenyança comercials realitzats o plantejats sols en un mes i mig, ens donaran materia per tot un article.

**

Començarem, com cal, per l'obra de les *Escoles Mercantils Catalanes*, tant ardida i gloriosament sostingudes pel Centre Autonomista de Dependents del Comerç, a la qual es deu en primer terme la popularitat i prestigi dels estudis de Comerç, als que ha aixecat i redimit de l'injusta preterició i despreci d'abans.

Des de mig Gener a primer de Febrer s'ha donat a les *Escoles Mercantils Catalanes* la *Serie de Conferències de Geografia Comercial de Bèlgica*, resum del «VI Curs Internacional d'Expansió Comercial» d'Anvers, 1912, llegides pels senyors Vendrell i Rucabado, alumne i exalumne respectivament de dites Escoles, i que havien assistit al Curs d'Anvers. Vet aquí la distribució de les conferències:

1.—*Geografia general*, per D. Marian Vendrell. (Topografia, geologia, hidrografia; les comarques, les ciutats).

2.—*Geografia industrial*, per D. R. Rucabado. (Indústries del Carbó, Ferro, Acer, Construcció mecànica, Zinc, Vidre, Cristall, Diamants, Agricultura).

3.—*El Comerç belga*, per D. Marian Vendrell. (Tràfec i utilitatge dels ports d'Anvers, Gant, Ostende, Bruges-Zeebrugge i Brussel·les: ferrocarrils, canals: la colonització belga, el Congo; la expansió: l'Extrem Orient).

4.—*Geografia humana*, per D. R. Rucabado. (Psicologia i costums dels dos pobles waló i flamenc; esperit social, tradicions; esperit artístic: la pintura flamenca, primitius i Renaixement: la pintura al segle XIX; la obra de Constantí Meunier).

ROYAL

Totes les tardes Tè-concert ♦ Souper-concert a la sortida dels teatres

RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

Aquestes conferències foren il·lustrades amb prop de 300 projeccions, la major part de les quals són encarregades expressament per les E. M. C. i formaran la base d'una Col·lecció de diapositives, tal com les que són element molt important del utilatge pedagògic a les principals escoles de Comerç estrangeres.

Però lo que s'anuncia i apareix revestidor d'una gran importància perquè ha desvetllat poderosament l'atenció al món comercial de Barcelona, és la serie de conferències de *Dret Mercantil*, encarregades a especialistes de gran altura, el programa de les quals és doblement atractiu, per ser els temes, punts de gran interès encertadament escullits, formant un conjunt acabat i sistemàtic, i per ser els conferenciants personalitats brillantíssimes del nostre camp del Dret i de la Política.

Vet aquí el programa, la realització del qual començarà ben aviat:

D. Francesc Cambó, «Constitució de Societats Mercantils».

D. Jaume Carner, «Suspensions de pagos i fallides».

D. Santiago Gubern, «El Contracte mercantil i els Segurs, especialment el Segur Marítim».

D. Frederic Rahola, «La Lletra de Canvi».

D. Lluís Riera i Soler, «La Borsa».

D. Josep Roig i Bergadà, «Dret Marítim».

Sabem que tots els professors estan preparant treballs de fondo, cada un dins la seva especialitat, de manera que l'èxit més cabal coronarà forçosament aquest magnífic esforç de les E. M. C., rodejant de solemnitat la ensenyança d'aquella ciencia comercial que més predilecció deu tenir entre nostra gent, ja que la creació del primer còdec de Dret mercantil és una de les glories de la ciutat que dictà el Consulat de Mar.

I ara que parlem de les Escoles Mercantils Catalanes hem de fer menció de la *Revista Anyal* de 1912, tercer de la serie d'aquests interessantíssims volums que contenen la tasca feta per la florent associació durant tot l'any passat. Forma un tomo de 200 pàgines il·lustrades i en ell hi veiem en primer terme la conferència de D. Antoni Rubió i Lluch sobre l'*Esperit Nacional de les Cròniques Catalanes*; l'eminent historiògraf de nostres lletres arqueològiques ret homenatge, al començament, a la Junta de Comerç, que va suplir durant molts anys els estudis superiors arrebastats a Barcelona per Felip V al tancar nostra Universitat. Ella va obrir càtedres de nàutica, de taquigrafia, de botànica, de dibuix, d'economia política i fins va crear-ne una de filosofia. «Jo sempre tinc un gust—diu—en recordar desde la meua càtedra de l'Universitat de Barcelona que aquesta té tres puntals: la Escola de Medicina, la Universitat de Cervera i després la Junta de Comerç de la Casa Llotja, que li va portar tota la orientació científica i un nombre d'ensenyances que haurien desaparegut de la nostra ciutat». En el cos de la conferència comenta el Dr. Rubió i fa ressaltar el caràcter afirmatiu de la personalitat del poble català, que resplandeix a les immortals cròniques del Rei Don Jaume, Desclot, Muntaner i del Rei Don Pere el Gran. Aquest hermós treball del Prof. de Literatura dels Estudis Universitaris Catalans demostra a quin grau arriben les ensenyances d'alta cultura ofertes als joves

alumnes de les Escoles Mercantils Catalanes. (1)

Segueix un bell parlament del President del Centre, en J. Puig i Esteve, que condensa la vida del mateix durant l'any 1911-1912. El número de socis en Gener de 1912 era de 2,163. Avui passa dels 2,500. Són interessants les seves declaracions relatives a la construcció de l'edifici social. Es admirable la empena del Centre al emprendre's valentment tant ardua tasca, i més encara l'esperit financer que desenrotllen els elements directors al posar son ideal no sols en vies de practicabilitat, sinó ja definitivament en marxa cap a la construcció, començant per l'adquisició del terreny.

Pot ben dir-se repassant la seva historia que el C. A. de D. no és sols una escola de coneixements comercials, sinó una escola d'energia.

A continuació ve la ressenya d'una *Vet·llada Americanista* en la que hi prengueren part l'Eladi Homs qui presentà el Centre als socis de la Casa d'Amèrica, D. J. Emilio Aragón qui parlà de les riqueses naturals de l'Amèrica Central, i Don Benjamí Giberga, del Centre de Dependents de la Habana.

Bona part del volum és dedicada a la ressenya d'excursions, il·lustrades amb precioses fotografies, reproduint paisatges montanyencs en la major part;—del Monseny, Pirineu i dels Alps, visitats per ardis socis excursionistes. Després hi han les memories de les seccions, discursos inaugurals i de repartiment de premis. Les memories de les seccions d'Educació i Sports van documentades graficament amb fotografies del nou material pedagògic adquirit i de les brillants festes deportives que demostren la especial atenció que la joventut de les E. M. C. dona a l'educació física.

Si és pel Anuari per ont se pot judicar quasi sempre amb certesa de l'intensitat de vida i nivell científic de l'ensenyança d'una escola, la *Revista Anyal* de les Escoles Mercantils Catalanes ensenyarà a tot arreu allà on arribi, la xardor i entusiasme que les fa viure i créixer, tan roent que a altres pobles, acostumats al ritme tranquil i metòdic d'una vida escolar arrelada en una llarga tradició universitària els ha d'impressionar fonament.

I ara toca el torn a la *Càmbara de Comerç*, reivindicadora de l'herència de foment de cultura econòmica superior deixada per la Junta de Comerç, de venerable memoria. El nostre número extraordinari del 31 de Desembre dedicat a les Escoles de Comerç del estranger i a la futura Universitat Comercial de Barcelona publicava la proposició del llavors president, Sr. Comte de Lavern, la primera conclusió de la qual era relativa al establiment de càtedres, que po-

(1) Contrasta estranyament amb aquesta, una conferència que es publica a continuació, donada per una persona que abusant de l'hospitalitat del Centre, i amb la impúdica pedanteria característica dels primaristes, trepitjant barbarament coses vives en l'ànima de tots, fa trencadisa de doctrines, sistemes i dogmes, per acabar dient coses tan profundes com aquesta: «Per assolir aquest ideal nostre (la europeització de Catalunya) calen, com diu Sampere i Miquel, dues coses: treball i sinceritat.» En Sampere i Miquel hi és anomenat diferents vegades, entre mig de Confucí i Karl Marx i Galileu i Hipòcrates.

Es una llàstima que els bons amics del C. A. de D. que han de vetllar pel prestigi merescudament guanyat en tots els terrenys per aquella Institució, si han sigut sorpresos amb una barroera mixtificació en lloc d'una conferència de cultura, la sancionin encara donant-li beligerancia i acollida a les planes de la *Revista Anyal*.

guessin ser dins cert temps una de les bases de l'Universitat tan desitjada. Doncs bé, al cap de poc temps de pres l'acort, les càtedres funcionaven ja. El dia 6 del present Febrer s'inaugurava la primera, i al cap de pocs dies les altres dugues: aquí van els títols de les assignatures i els noms dels professors:

I.—«*Economia Política*», Prof. D. Miquel Vidal i Guardiola. Funcionari del Municipi de Barcelona.

II.—*Dret Mercantil*, Prof. D. Felix Escal·las. Sub-secretari de la Cambra.

III.—«*Aranzel, règim aduaner i tractats de comerç vigents a Espanya*», Prof. D. Lluís Casares, funcionari d'Aduanes.

Aquestes classes s'han vist des del primer dia concorregudíssimes: les matrícules no baixen de 50 a cada una d'elles i tingui's en compte que's tracta de cursos superiors. Els cursos son nocturns, és a dir que el personal se compona de dependents de comerç provistos ja amb certa formació: molts d'ells són antics alumnes de les Escoles Mercantils Catalanes. Hem assistit a sessions de les dues primeres classes, constatant l'alt nivell a que's colliquen els dos professors, i no meys important és la càtedra d'aranzels. Se tendeix desseguida a la formació de seminaris i grups d'estudis y treballs fora de la classe, constituïts pels mateixos alumnes baix la direcció del professor.

La Cambra de Comerç ha dirigit una crida als seus socis invocant llur generositat per dotar les classes de medis suficients per donar premis als alumnes que millor demostrin haver-se aprofitat de les ensenyances.

Un altre fi persegueix la Cambra amb aqueixos estudis i és la preparació del jovent que prenguin part a les oposicions per les dues *Bosses comercials*, la convocatoria de les quals porta la data de Septembre 1912, i estan senyalades per Juliol pròxim.

Una de les bosses és per l'estudi dels mercats d'Orient, l'altre per l'Extrem Orient. La primera està dotada amb 3000 francs anuals, amb la condició d'establir-se el que la disfruti a una plaça de Turquia Europea, Països Balcànics o Rússia Meridional. La segona és de 4 500 francs. El qüestionari comprèn 170 punts d'Economia Política, Geografia Econòmica i Estadística comercial (que explica amb vistes a aquest programa el Prof. Sr. Serra i Pagès, a la Societat de Geografia Comercial). Dret Mercantil, Aranzel, i Càlcul Mercantil i Teneduria de Llibres, i requerirà, ademés, el coneixement dels idiomes comercials, francès, anglès, alemany.

Aquestes bosses tindran una triple finalitat: 1.ª, el perfeccionament de la pràctica mercantil internacional dels joves pensionats; 2.ª, obtenir i generalitzar per la publicitat coneixements pràctics de les necessitats de les places comercials estudiades i 3.ª, fomentar la exportació als mercats on els joves pensionats s'estableixin.» Els pensionats vindran obligats a treballar a una casa de comerç de la plaça on resideixin, o bé a tenir comissions pel seu compte, car és aquest el medi de conèixer més a fons les costums, mode de ésser, necessitats i gustos del país.

No cal dir si felicitem efusivament a la benemèrita Cambra de Comerç, restauradora del mecenatge econòmic-científic que tanta gloria havia donat a aquella institució històrica, l'esperit de riquesa que ha quedat

inscrit al lema del escut d'armes, ara també resuscitat per la Cambra: «Terra dabit merceres, undaque divitias».

En quant a les càtedres, hem de recordar, i aquest és son mellor elogi, que aixís és com començà la avui poderosa *Escola de Economia i Ciència Política de la Universitat de Londres*, que describem al número extraordinari. De les poques càtedres d'estudis superiors sense plan fixe donades de vespre a dependents de comerç i funcionaris preparats sostingudes al principi per l'Ajuntament i amb locals proporcionats per la Cambra de Comerç tota sola, va sortir-ne al cap de pocs anys i mediant la munificència dels homes de negoci—que hem d'esperar no faltará aquí tampoc encara que sigui en menor escala—l'edifici de Clare Market que va costar 500.000 francs i on se donen cent setanta cursos diferents.

* * *

Anomenavem suara la *Societat de Geografia Comercial*, i devem revenir-hi, per fer sonar un aplaudiment a la tasca d'estímul dels estudis geogràfics que ve realitzant. La Geografia econòmica es més que una matèria, tota una disciplina; son contingut es tan ample que totes les coses del món i del home hi poden tenir cabuda, puix abarca el concepte d'Espai així com la Història abarca el de Temps. Per això aquell qui ama la geografia, acaba per amar les ciències totes, i cap altre humà coneixement aventatja potser al de la Geografia en punt a la curiositat que excita. Amb son estudi l'home sembla pendre possessió de la Terra, i una viva pruitja li entra d'esmerçar totes ses energies en treballar hi, visitar-la, viure-hi; ella dilata els horitzons i fa obrir els ulls i els braços.

La Societat de Geografia Comercial de Barcelona acaba de publicar dos fascicles, sumament interessants, contenint dues conferències. Una d'elles, «*Recuerdos de Bulgaria y Rumania desde el punto de vista económico*», va ser donada el dia 20 de Setembre pel General d'Enginyers D. Joaquín de la Llave, de la Real Sociedad Geográfica de Madrid. L'altre, «*Camp d'acció i importància de la Geografia econòmica*», es el discurs inaugural del curs 1912-13 llegit per D. Rosend Serra i Pagès, professor de ciències comercials.

No cal ponderar l'altíssim interès que una disertació sobre els països balcànics desvetlla a hores d'ara, majorment essent feta per un militar que es a la vegada un tècnic i un geògraf, fruit de sos estudis sobre el terreny. El general de la Llave es un bon amic de Catalunya i començà son treball reivindicant la part de sang catalana que porta a les venes: es autor, entre altres obres, d'una memòria sobre *El sitio de Barcelona*, i degut a les seves gestions es celebrarà dintre de poc temps a nostra ciutat el segon Congrés de Geografia Colonial i Mercantil.

L'il·lustre conferenciant fa història de la formació de les nacionalitats rumana i búlgara, amb elements llatins la primera i grecs la segona. Les diferències entre els dos pobles que el Danubi separa, arrelades en l'origen respectiu, són esclatants; Rumania, amb son predomini de l'aristocràcia, amb sa cultura francesa, amb grans fortunes, però amb una qüestió agrària punyent, que no basten a apaibagar els repartiments de terres que fa el govern per restablir l'equilibri; en cambi a Bulgaria, pagesa,

de propietat subdividida extremadament, aspra i primitiva, essencialment democràtica, no hi ha classe mitja ni alta, però tampoc misèria. Rumania, hostil als jueus, Bulgaria, tolerant. Rumania, refinada i frívola, Bulgaria, austera i guerrera... tots els aspectes característics de les dugues nacions són recordats pel conferenciant, desde la descripció dels ports i consideracions sobre el comerç exterior, fins a la qüestió filològica de la ortografia de la llengua rumana i a la organització militar de Bulgaria. Les 26 pàgines del follet contenen, doncs, abundants idees condensades sobre els dos països més avançats dels estats del Llevant d'Espanya, exposades amb la mestria del home de ciències qui posseeix també a fons l'art de la divulgació.

L'altre conferència, del senyor Serra i Pagès, es tant més important quant conté el plan ideal de l'ensenyança de la Geografia comercial fill dels estudis del honorable professor qui es sens dubte la primera autoritat en aquella matèria a Barcelona, al mestratge del qual deuen moltíssim els joves de la nova generació. El senyor Serra i Pagès es acreeador al més profon respecte de tothom, per haver impulsat els joves de les nombroses promocions que en tants anys han passat per les seves mans a totes les Escoles on ell ha professat Geografia, Economia, Mercaderies i Contabilitat, al treball i al estudi, sabent ferlos trobar el gust dels estudis geogràfics i infiltrant-los ademés dels coneixements especials, un esperit de cultura general, emanació de la vasta i sòlida il·lustració del mestre, qui es ademés d'un especialista en geografia comercial, un arqueòleg, un home de lletres i un dels primers folk-loristes de Catalunya.

El plan ideal, que en part ha posat ja en pràctica el senyor Serra a les Escoles Mercantils Catalanes i a les classes de la propia S de G. C., orientat a posar en valor molt més que fins ara, els fets i fenòmens econòmics dins son marc geogràfic, consta de quatre parts:

I. *Prolegomenes*, (Cartografia, Geologia, Estereologia, Hidrologia, Climatologia, Etnografia, Estadística, Exposició estadística numèrica i gràfica.) II. *Geografia de la producció i del consúm* (Biogeografia, evolució econòmica de les explotacions, agricultura, industria, etc.) III. *Geografia de la circulació* (transports, ferrocarrils, canals, navegació marítima i fluvial, altres medis, telègraf, etcètera) i IV. *Complement* (sistemes monetaris i ponderals, costums mercantils, aranzels, institucions, colonització, migració etcètera). Tot això constitueix la part teòrica de la Geografia comercial; després vindran les pràctiques, en les que els alumnes analitzaran les condicions de la vida econòmica

a un país, partint d'un plan ordenat, i del estudi podran els alumnes elaborar una síntesi de l'economia del país, comprensiva dels següents punts:

Situació comparativa i factors estereològics; id. hidrològics; id. climatèrics; produccions orgàniques; factors humans i factors econòmics.

«La Geografia econòmica—diu el Sr. Serra i Pagès—ha de tenir un interès d'actualitat o sino no serveix; és l'inventari del comerciant, que ha de reflexar ben be amb tota fidelitat l'estat dels béns en la època precisa de passar-se. Però cal considerar que el valor *actual* ha de venir degudament fonamentat pel *anterior*; s'han de senyalar clarament les causes remotes o pròximes que han produït els efectes presents i sense això, l'estudi d'aquesta interessant branca de coneixements ve a ser quelcòm com una autopsia practicada a un cadavre que pot posar al descobert nervis i arteries, teixits i ossos, però tot inert, baix l'aspecte purament material, sense poder-se saber la exquisida sensibilitat, la fina percepció, el criteri de justícia, la potencia creadora, la voluntat de ferro, la constància ferma, l'activitat prodigiosa, la traça manual i tantes altres condicions que amb major o menor grau pogués tenir l'individu quan alenava encara l'esperit vital, que era el que justament el caracteritzava».

Després d'un abundant pledejar, nodrit d'un brillant reportatge en favor de la Geografia, visant tant a la utilitat material com a l'enriquiment d'esperit, acaba dient que cap lectura pot haver-hi tan recomanable a la joventut com la d'aquella i tan apta per educar la voluntat i encoratjar les activitats totes del home.

* * *

No sols és a Barcelona aquesta bellugadiga general al entorn de l'ensenyança comercial. Les conferències resúm del curs d'expansió d'Anvers, es repetiran probablement a Terrassa, Sabadell i Cassà de la Selva. A Terrassa serà formant part d'un interessant cicle de conferències organitzades al *Casino del Comerç*, amb la cooperació del Centre Autonomista de Dependents de Comerç i de la Societat d'Estudis Econòmics de Barcelona.

1.—«Necessitat de l'agrupació dels dependents i de llur organització professional», per D. Joan Bas, president de la Secció d'Educació, administradora de les Escoles Mercantils Catalanes.

2.—«De la Banca Catalana», per D. Juli Bassols.

3.—«Dels ferrocarrils econòmics en relació

Goma, Ortopedia, Higiene

Cotons, glaces i venes

Braguers i faixes ventrals a mida

TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques:

Goma i celuloide.—Font honrada, 3
Apòsits antisèptics.—Vilà Vilà, 89

Botigues i magatzems:

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

Enviem catàlegs a Farmàcies i Drogueries

amb la Mancomunitat», per *D. Antoni Monfort i Costa*.

4.—«Estudis de Geografia comercial: Bèlgica econòmica», per *D. Marian Vendrell*.

5.—«Estudis de Geografia industrial: Bèlgica industrial», per *D. R. Rucabado*.

6.—«Ciència i acció: el progrés industrial i la cultura humanista», per *D. Aureli Ras*.

Aquestes conferències estan relacionades amb la probable creació a Terrassa d'un Centre de Dependents del Comerç, associació que reportarà grans beneficis a la joventut d'aquella important ciutat, perquè serà, al exemple de les de Barcelona, Sabadell i Martoró, un nucli de cultura professional i d'esperit social.

A Sabadell, alguns benemèrits patricis, projecten la construcció d'un local exprés per hostatge del Centre de Dependents i allotjament adequat de les Escoles Comercials que amb tant d'èxit funcionen. També es parla de la celebració d'un gran certamen de temes econòmics, amb premis en metàlic, orientats a l'estudi econòmic, geogràfic i estadístic de Sabadell i sa comarca.

A Tarragona es parla de la conveniència d'establir al segon port de Catalunya una Escola Superior de Comerç, amb estudis especialitzats amb vistes a la formació d'agents exportadors de productes agrícoles. Justament ara que acaba de ser nomenat Secretari de la Cambra de Comerç, nostre estimat amic i col·laborador *D. Bernabé Martí i Bofarull*, no dubtem que la empena que l'activíssim lluitador aplica a totes les iniciatives favorables per Tarragona, serà una garantia d'èxit per aquella idea.

Es probable que quan aquestes ratlles surtin a llum hagi tingut lloc la primera reunió del Comitè Executiu del *Vuitè Curs Internacional d'Expansió Comercial*, que es celebrarà, si Deu vol, pel Agost-Septembre del vinent any 1914. Del bon èxit de l'organització, depèn que Barcelona i per lo tant Catalunya i Espanya, quedin en alt lloc davant d'una assemblea de 150 o 200 professors de Comerç estrangers, els quals, tal com vegin nostra terra al traves del prisma del Curs, la explicaran als seus deixebles, de manera que en realitat nostre país serà exhibit davant de generacions senceres de futurs comerciants i industrials de totes les nacions. Calculeu doncs lo delicat i feixuc de la tasca de donar a conèixer Espanya davant d'un auditori de tant compromís. Que tothom comenci des de ara a sentir-se patriòticament interessat en aquesta veritable obra nacional, perquè els estrangers no puguin trobar aquí més que motius d'admiraació o quan menys d'estima i respecte, i perquè es desfacin els prejudicis que desgraciadament existeixen al voltant d'Espanya.

Per ultim, cal acabar aquestes notes amb una alusió a la serie de conferències dominicals que comença a donar *D. Guillem Graell* al Foment del T. N., els diumenges al matí, a partir del diumenge passat en que tingué lloc la primera. Aquestes conferències s'ajexquen ja per damunt dels estudis comercials i entren a la més elevada esfera de la política econòmica, de la economia nacional i fins al de la filosofia moderna. En un cicle de sis estudis, es proposa el conegut economista i professor, fer una auscultació dels primers batecs econòmics de la Espanya re-

naixent, i criticar els moviments de reacció nacionalista, estatista i també espiritualista que comencen a registrar-se aquí, en comparació amb les corrents que s'emporten avui el món econòmic, tant en el pla material (producció, finances, obres públiques) com al material (expansió, colonització, motivació).

1.ª conferència.—«Orientacions mundials de la política internacional.—Personalitat d'Espanya en el concert de les nacions i dintre de nostra raça.—Problemes que cal resoldre amb urgència».

2.ª—«Necessitat d'una economia nacional i son desenrotllament a Catalunya.—Estat actual de les obres públiques a Catalunya i llur pervindre».

3.ª—«Situació de la Hisenda nacional.—Orientacions modernes financeres.—Ço que cal fer de moment».

4.ª—«El partidisme.—La transformació de les nacions pels Estats.—L'acció política i la acció econòmica.—Les formes de govern i l'ànima nacional».

5.ª—«Nostra política al Africa i a l'Amèrica.—Estudi de la situació econòmica i financiera de l'Amèrica llatina.—La missió d'Espanya i el pervindre de nostra raça».

6.ª—«Orientacions filosòfiques actuals en relació amb la economia i amb la política — La filosofia del Dret actual».

La primera conferència, donada el dia 23, a les 11 del matí, reuni al Foment una gran concurrència. Començà amb una professió de fe en el ingrés del país cap a una vida econòmica fundada en diversos símptomes, com és ara el major número de revistes econòmiques i tècniques que es publiquen a Espanya, de pocs anys a aquesta part.

Sembla—digué el senyor Graell—que mercès a la propaganda que s'ha fet en els ultims decenni s'ha pogut trencar un poc la indiferència dels espanyols, i ara s'està generalitzant cada dia més el convenciment de que cal procedir a una gran transformació econòmica, a la qual no's arribarà, sinó mitjançant una organització de totes les forces productores i mercantils. Espanya s'està organitzant econòmicament, com la Europa culta, i s'està formant una consciència colectiva encaminada a sa prosperitat.

A les altres esferes polítiques se noten marcats indicis d'haver-ho comprés aixís, més cal confessar que no ha prés del tot la nova orientació; més aviat se decanten per altres camins, que són lo que més m'ha induit a donar aquestes conferències. Tres poderoses tendències perturben el món: el militarisme, el marinisme, el colonialisme. Elles han col·locat en el primer pla la defensa nacional, a les nacions febles, i la expansió mundial a les nacions fortes.

Es el mateix creixement econòmic i comercial — el trafec del món ha duplicat en 14 anys — i la formació de grans nacionalitats ço que ha portat la triple tendència.

Vet aquí per que al fi s'ha plantejat a Madrid el problema de la personalitat d'Espan-

ya amb relació amb la de nostra raça. Es Espanya la nació que té una més alta i definida personalitat històrica, i no obstant ella no figura avui en els acorts de les potències europees, i és tal la nostra situació internacional que sense l'auxili moral d'Inglaterra recentment hagueren rebut nostres armes un greu ofensa i nostra personalitat haguera corregut perill d'esborrar-se.

Segons les teories del Capità Mahan, l'imperialisme sobre els pobles febles, es imposat per la pau del món.

Una especie de llei moral imposa al paisos forts el dever de no permetre que hi hagi territoris mal explotats o mal administrats els habitants dels quals pateixen els flagells de l'incultura i de la miseria. La intervenció, la colonització, doncs, són modernament elevades a teoria ètica. Es en virtut d'aquest principi que tots el poders occidentals es conjuren avui contra el mon musulmà inepte per procurar el benestar dels seus propis fills, i pertorbador del benestar dels altres.

Més cal tenir que en aquesta motivació de intervenció civilitzadora que pot resumir-se «contra les nacions dèbils a favor dels individus que les componen» no són solament els paisos incapacitats del tot els amenaçats, sinó també els que no són suficientment aptes i potents per garantir a sos subdits una llibertat i benestar considerables. Després del mon musulmà venen altres paisos, que ofereixen cada dia un exemples de com la intervenció hi és exercida oberta o solapadament, en forma ja d'anulació ja d'encoratjament: Portugal, els Balkans, Cuba, Mèxic, Panamà, Venezuela, parlen prou eloqüentment, però després de aquests paisos, al cap d'amunt de la lista hi es Espanya, també. La intervenció, assajada també damunt nostre, l'hem sentida a Filipines pel Japó, a Cuba pels Americans i modernament al Marroc per França i Inglaterra; i fins per la construcció de l'esquadra, imposada per Inglaterra.

Cal doncs disposar-se a fer tots els sacrificis pel sosteniment de nostra personalitat com a nació, baix pena de ser engolits. Però el sosteniment d'una defensa nacional és caríssim, i a Espanya d'on surten el recursos? Es un circol viciós, ¿per on s'ha de rompre? — Jo diria als militars que de ells directament depen bona part del desenrotllament industrial. Un país que necessita comprar al estranger els medis de defensa està, practicamente parlant, indefens. Cal pendre l'orientació de que tot lo necessari per l'armament i la navegació sigui construït a Espanya, fusells, canons, blindatges, vaixells. La industria metal·lúrgica, sosteniment poderosíssim de l'economia nacional, ha estat a tot arreu fomentada especialment pel ram de guerra i marina: que ho diguin Alemanya amb son Krupp, Inglaterra amb son Vickers, França amb son Creusot: Italia prengué aquest camí ja fa forçes anys, i avui basta visitar els grans arsenals, per exemple el de Spezia,

Sastreria : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.

:: ALTES NOVELTATS ::

d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques

PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

per comprendre que si el militarisme i el marisme costen molts diners a un país, són també, quan les indústries metalúrgiques són nacionals, una gran font de riquesa. Aument de riquesa, augment de població, aquestes són, al cap d'avall les grans defenses nacionals.

De com hem d'arribar a aquest desenrotllament de medis i de població parlarà el Sr. Graell en les conferències successives.

A la última, si s'enlairarà pels terrenys de la filosofia, serà per recalcar el paper decisiu que en la vida econòmica juguen les motivacions personals, fundades en les idees. «Dels meus estudis econòmics—acabà—n'he tret la conclusió que la riquesa i el poder no son els camps ni les botigues ni les fàbriques, sinó els homes. Tot depèn del que aquest siguin. Ço qui ha vençut sempre es una civilització superior, i l'imperialisme fracassaria estrepitosament si no portés una civilització més perfecta. El present i el pervindre pertany als intel·lectuals».

**

Acabaré aquestes notes recomanant a tots els que s'interessin per l'expansió de la educació mercantil i econòmica de Catalunya, que vulguin inserir-se a la *Société Internationale pour le développement de l'enseignement commercial*, per engroixir el grup espanyol i sobre tot el grup català de la mateixa (1). La quota es insignificant (3 francs l'any els individus; 12'50 les societats) i dona dret a rebre la interessantíssima *Revista* trimestral, que publica informacions sobre la organització de l'ensenyança comercial a tots els països, bibliografia de llibres útils per la ensenyança del Comerç, etcétera. Ademés els socis tenen rebaixa per l'adquisició de les obres publicades per la *Société*, per les matrícules dels Cursos Internacionals. Es poden demanar Estatuts i fulles d'inscripció al senyor Amengual, Secretari de la Cambra de Comerç, i a R. Rubado, redacció de CATALUNYA.

R.

(1) El 31 Decembre de 1912, hi havia a la Societat entre individus i corporacions, 166 associats alemanys, 60 anglesos, 452 austríacs, 733 hongaresos, 243 suïços, 87 belgues, 64 dinamarquesos, 65 francesos, 57 espanyols, i els d'altres nacions, eren menors en nombre.

Els Fracassos Mercantils.

¡Quants d'ells són deguts únicament a enfermetat! Es el més temut contratemps per al home de negocis. Un lleuger costipat descuidat, degenerat en bronquitis, neumonia, tisis o catarro gàstric és causa sempre de perjudicis sense fi, de perdua de interessos irrecuperables. El comerciant, l'empleat de comerç, l'advocat, en una paraula, tots els qui viuen de llur treball no poden estar malalts i deuen recordar sempre que sols els Pellets del doctor Mackenzy guareixen el refredat amb 24 hores, fent desaparèixer tot seguit l'estornudeig, la modorra, les secrecions de les mucoses i el llagimeig; aclareixen el cap i son l'únic remei ràpid i segur per als refredats i els catarros. Capça pessetes 1'50 en totes les farmacies.

Posta de sol

I

Com la sent el llaut vostra mà savia en mig l'avalot fàcil de la escuma!
I amunt l'oneig vençut, la proa canta entre les flors que baden les Nereides; remoregen les ales d'una estrofa que ignoren pergamins, marbres i bronzes i sols pel cel de l'esperit s'inflama...

II

Batega damunt l'arbre, com una ala cansada de volar, la blanca vela; el laç cordam que'l drap immens corona murmura un plant a l'Occident agònic; l'onatge cresp pica damunt les falques i és l'alta mà que l'infantó gronzola... Vos resteu dins la mar transfigurada...

III

Els pescadors embarquen, amorosos, la xarxa qui s'encorba com un ventre pròdig en fruits; sobre coberta salta, trement, la pesca de coló exquisida. La lluna, el mar, el vent, guaiten, extàtics, dels pescadors el gest infantí i noble, el peix qui debatega dins la barca i el madrigal que en l'aromosa copa de vostres llavis, com un llir, punçella.

IV

Guaiteu, Senyora, l'estelada trèmola...
Oh quin immens anell florit de gemmes!...
Déu plasmà la caòtica barreja en el principi; de ses mans creadores altra Eva resorgí, rient i núa...
Creació! fou son nom de la bellesa esclau, li digué esposa, tot besant-la; i en penyora nupcial, format d'estrelles, llença a l'espai l'anell del desposori, per segellar eternament ses noces.

V

Cantèu, Senyora, com ho fà l'aubada abocant se a Orient com una núvia, com canta dalt l'antena el goig del Zèfir, au qui sab les amors de tots els climes; com canta est mar, qui encara es mou al ritme que li imprimí d'Homer el plectre savi; com canta est bastiment qui amb vos es torna petxina, gerricó, cítara, copa... com cant a aquest velàm, vol de gavines, entorn el sol de vostra cara grega...

JOSEP GRANGER

D'un llibre en preparació, *Roses triomfals*, del poeta Granger, ens ha plagut avançar-ne a nostres lectors aquesta mostra gentilíssima.

Informació

Liegr, escriure i comptar

Amb aquest títol acaba de publicar en *L Descaves* en un periòdic francès un interessant article que val la pena de traduir, per ensenyança de molts:

Sembla que la proporció dels analfabets a l'exèrcit s'amillora un poc.

Alegrem-nos-en! jo no ho hauria cregut mai, però ja que ho diuen...

Heus-aquí perquè dels 227.800 individus que darrerament foren cridats al servei tant sols a 50.800 degueren obligar-los a passar de les files l'instrucció, de les armes a l'escola. I que no ens ho amaguen: diu que l'instrucció dels tals—el 22 per cent—és quasi bé nul·la. Ço que aprengueren a l'escola primària, (si qualque cosa hi aprengueren), ho havien oblidat.

Però tranquil·litzen-nos! D'aqueixos 50.000 ignorants n'hi havia 7.859 que encara ho eren més que els altres, car ho eren del tot i com que l'any anterior les llistes oficials parlaven de 14.000 homes aproximadament, analfabets en absolut, cal felicitar-se del progrés experimentat.

No hem d'ésser tan exigents! Efectivament, fóra una fugida de tò mal parlar de l'ensenyança primària davant del resultat que presenten a la nostre admiració: 50.000 conscrits qui no saben res de ço que se'ls feia ensenyar! No els ha calgut més enllà de vuit o nou anys per purgar llur memòria de les vaguetats i superficialitats que els hi havien endinsat!

Ja veieu que deixo les coses en bon punt al suposar que hi hagué un temps que aquests joves conscrits freqüentaren l'escola. Prou pena es l'haver de suposar que l'obli-

gació escolar fou una llei vana pels 7.800 que no sabien ni les beceroles. Són insotmesos a la llei del 82 als quals es va deixar tranquil·lament a casa seva, en lloc de dur-los a l'escola estirant-los la orella.

Però i els altres? Els 42.000 restants? Quina explicació podrem trobar de llur ignorancia, de llur minça instrucció?

Podré assenyalar com a responsable, llurs professors? No. El pobre home és impotent. Interrogueu-lo: ell és el primer de desorientar-se, d'esparverar-se davant l'extensió i varietat de coneixements que té la missió d'inculcar vulgues-no-vulgues a sos deixebles.

D'altra part, l'ensenyança no està pas exempta dels capricis de la moda. Un any ço qui més es porta és el dibuix, l'altre, la gimnàstica, la preparació militar, els treballs manuals etc., etc.

L'agulla de la brúixola va d'aquí-en-llà, vé una assignatura darrera l'altra i el mestre amb prou feines hi consagra una hora a cadascuna. Imagineu-vos el petit camperol en el cervell del qual s'hi aboquen aquestes palades de ciencia! En lloc d'aviar llur intel·ligència la sofoquen. Escolta moltes coses i no en reté cap.

Una altre de les nul·litats és l'obtenció del certificat d'estudis, àdhuc pels primers deixebles de la classe, i si em trobés en el cas d'haver de demostrar-ho, ho podria fer amb una lletra que va adreçar-me un professor d'una de les escoles municipals superiors de la Ciutat de París.

Aitals escoles tothom sab que son obertes als deixebles qui a més de tenir de presentar el certificat d'estudis, han d'haver seguit durant un any determinats estudis comple-

mentaris; per tant, són nois de tretze anys.

«Doncs bé—diu el firmant de l'esmentada lletra—sento haver de dir que tot ho saben a mitges. Llur ortografia és absolutament defectuosa, no saben fer càlculs, amb prou feines coneixen les regles de multiplicar, son incapaços de reduir fraccions al mateix denominador. Els han introduït en un laberint de nocions per on van a les palpentes. I aquests són els millors deixebles, els qui entren per concurs a les nostres escoles! Imagineu el que seràn els altres!»

Aital cas, no és pas un cas isolat. És el mateix que he sabut de molts pares qui n'estàn queixosos. Llurs infants no saben res, ni ortografia, ni càlcul, ni geografia, ni historia... en fi, res del que els han ensenyat.

Sobretot la ortografia és el que tenen més descuidat. Un llegidor de províncies m'envia una lletra procedent d'un deixeble d'una escola superior, i àdhuc a l'adreça hi ha faltes d'ortografia.

Que té d'estrany això, si ens hem vist en el cas, fa dos anys que a l'anunciar les oposicions a places en el Ministeri de la Guerra, els candidats foren advertits que no es tindrien en compte en llurs treballs faltes de puntuació i d'ortografia?

Ortografia, puntuació, regles de multiplicar, geografia elemental (departaments, capitals, caps de partit) tot això que abans sabia perfectament un noi d'onze anys, ara es tracten com coses passades de modal...

I en lloc d'aquestes coses què és el que s'aprèn? Res. Tot i res.

No us sembla, bons republicans, amics meus, que fora bò de retornar a una concepció de l'ensenyança primària més sana i més senzilla?

Jo no demano pas el cel. Amb més poc m'acontentaria.

A les llibretes militars hi ha un capítol destinat a l'instrucció. Quina victòria per la República i quina festa nacional el dia que *totes* les llibretes sense excepció acabessin amb aquesta sana reflexió: «Sab llegir, escriure i comptar».

No diguéssiu pas que això és poc. És molt... per l'endarrerit de comptes que estem.

Una Revista de lletres i arts del llibre

Quatre fascicles de Impossible donar «Bibliofilia» compte de la materia abundantíssima que

el senyor Miquel i Planas ha aplegat en els quaderns V, VI, VII i VIII de la revista que ell tot sol redacta i publica, darrerament rebuts. És una bella tasca la d'aquell infadigable treballador que furga per treure a llum els tresors inèdits o be oblidats de nostra literatura antiga, al mateix temps que fa feina d'artista dirigint precioses edicions tipogràfiques i admirables relligats, i encara sab trobar la manera de tenir una tribuna i parlar amb el públic curiós de les seves recerques i dels llibres propis i agens, posant a lo propi amples explicacions i justificacions i a lo agè, seriós i independent comentari.

Trobem als darrers quaderns de *Bibliofilia* un «estudi històric i crític sobre la Antiga Novel·la Catalana per servir d'introducció al Novel·lari Català del segle XIV a XVIII». L'any 1908 fou publicat el *Pierres de Provença*, en la primera entrega del Novel·lari; ara, després d'una disertació sobre el capdal novel·lista de la bella literatura catalana, comença un estudi sobre la obra popularíssima, que és segons Menéndez i Pelayo precursora del gènere, car en ella la novela s'hi conté

en embrió: les *Faules d'Isop*, a totes les edicions de la qual en llengua catalana passa llarga i complida revista, enriquida amb reproducció de portades i pàgines de les principals impresions, desde l'Isopet del XVI fins als del XIX. Ve un record del homenatge al Angel Guimerà, il·lustrat amb un retrat grabat al boix pel grabador Ribas; una notícia sobre antics documents tipogràfics del Monastir de Montserrat: butlles, estampes, llibres, enriquida amb un soperb facsimil d'una Butlla d'indulgències del segle XV, o sigui dels primers temps de la Impremta; un segon capítol sobre l'Antiga Novel·la Catalana, on tracta de la novela cristiana, classificació dins la qual s'hi comprenen les *Vides populars* de Jesucrist, la *Vita Christi* de Sor Isabel de Villena, la *Historia de Llätzer*, *Vides de Sants*, la *Llegenda del Sant Grasal*, o Sant Graal, els viatges d'Ultratomba (*Pere Portes* o *Pere Porter*, el *Purgatori de Sant Patrici*, etc.), contalles devotes i exemplars, etc.; altre capítol sobre les noveles filosòfiques i apologètiques, al cap de les quals són el *Libre del Gentil e los tres Savis*, el *Llibre de Cavallerski*, el *Blanquerna*, de Ramon Lull, el *Llibre de Fortuna i Prudencia* i el *Somni* de Bernat Metge, la *Visió Delectable* de Alfons de la Torre, el *Llibre de Sidrach*, etc.; un estudi sobre les antigues traduccions de la Biblia en llengua catalana; un record del homenatge al Mestre Pedrell, amb un grabat al boix per Ribas, i moltes altres noves d'interès per tots els que segueixen el cada dia més intens moviment bibliogràfic de nostra terra.

Finalment, són dignes de lloança els magnífics relligaments reproduïts en facsimil, creats a la casa Miquel i Rius, fomentadora d'un art que tan floreixent és als països de gent lletrada cívica com Anglaterra.

MOSAICHS E F ESCOFET & C

Paviments Unifas Barcelona Ronda Sant Pere-8

= EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES =

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÓNIMA

La mes important d'Espanya-20 sucursals amb teléfon-Central: Pelayo, 44, teléf. 1,113 **Economia, Veritat en els preus**

Important: La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat. — NOTA: Acurat i rapid servei tant a la Capital com a fora.

Gran Premi : Saragoça 1908

Gran Premi : Madrid 1907

Gran Premi : Venecia 1908

Hors concours : París 1909

COMPRA-VENDA D'ANTIGÜETATS

COMPRA-VENDA D'ANTIGÜETATS

G: HOMAR:

MUEBLES „ „ „
 „ LAMPARAS „ „
 „ „ MOSAICOS „
 „ „ DECORACION

CANUDA:4: BARCELONA

Gran Premi : Buenos Aires 1911

Gran Premi : Londres 1907

Primera Medalla: Barcelona 1907

Gran Premi : París 1909

Gran Copa: Venecia 1908

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i **no fonts de origen**.

DE VENTA EN TODAS PARTES

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º

VIUDA DE JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS

EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per òmnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitàries.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

OBRA NOVA

Lo que debe saber todo Concejal

per
D. FERRAN SANS I BUIGAS
Advocat, Secretari del Ajuntament de Sarrià. Secretari del Primer Congrés Espanyol de Govern municipal,

i
D. JOSEP M.ª TALLADA
Enginyer, Professor de Economia Social a la Escola Provincial d'Arts i Oficis de Barcelona.

Un volum de 452 pàgines, 4'50 pessetes (enquadrernat).

Demani's al Centre de Administració Municipal, carrer de la Aduana, 3, entl.: Principals Llibreries i a la Administració de CATALUNYA, Muntaner, 22, baixos.

AGUA

MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, exigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substitutiones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —
Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua Rubinat - Llorach